

**СДС може
отново да
поеме властта**

Дебат

29 октомври - 4 ноември 2003 г.

14

СДС може отново да поеме властта

Нужно е да обичаш тези, които управляваш

С режисьора Явор Гърдев разговаря Веселина ГЮЛЕВА

- Този разговор съпада с кметските избори, но все пак положи ли достатъчно усилия СДС, за да ги спечели?

- Можеше да се направи много повече. Всички лидери на СДС, независимо от това как се делят вътрешно, трябва да изразят една убедителна подкрепа. Освен че Надежда Михайлова трябва истински да пожелае да стане кмет на София, трябва да го пожелаят и всички те.

- Не бяха ли ясни посланията?

- Бяха по-скоро смътни. Никой не трябва да бъде задължаван да твърди нещо, зад което не застава, но политическото действие изисква ясни и недвусмислени послания. И ако ще говорим за християнската добродетел честност, трябва да споменем и една друга важна християнска добродетел - великодушност. Тя е не по-малко важна от честността и честоловие.

- Което не е добродетел, а грях.

- Именно. И привържениците на радикалния морален пуризм в политическия живот, ако са докрай честни в сърцето си, не трябва да останат слепи за една цяла греда в око на собствената си радикална възисканост - липсата на великодушност в самите себе си. Защото великодушност е онава, която ни позволява да бъдем за една кауза, независимо в какви лични отношения сме един спрямо друг. Наличието на великодушност дава възможност, превъзможвайки се, да дадем позитивен тласък на една дългосрочна кауза, зад която стоиш и - даже въпреки естествените си склонности - да кредитираш с доверие личността, която представлява тази кауза в момента. Политическите отношения не са отношения любовни. Те са отношения, включващи отговорност, която засяга голем брой хора. В такава политическа действителност е нужно СДС убедително да застане зад своя кандидат.

- В началото и по времето на своето управление СДС тръгна с идеята за преодоляване на моралните поражения, за да стане по-човешки, граждански. Тази идея като че ли не беше разбрана. Какъв е сега човекът, който гласува, който прави легитимни изборите?

- Доколко човешкият ресурс тук осмисля дейността си в социалното и доколко осмисля дейността си като социални? Сблъсваме се с вечно "наваксващ" характер на българската обществена култура, която не спира да наваксва от Възраждането до днес. Мислим себе си като наваксваща култура. Това е типичен проблем на малките и млади нации. Наваксването постоянно превърта през обществото комплекс за социална малочисленост. Но и създава брутална самоувереност, че поне знаеш как да си движши в собствената си кочина. А тази увереност те довежда до предпочитанието да си в кочината, защото имаш инстинкт за хаотичното движение в нея. За справяне с това се изисква друга една добродетел, сродна с великодушност - трезвостта. Трябва трезво да осъзнаем, че НЕ сме

Явор Гърдев е завършил Националната гимназия за древни езици и култура и режисура при Иван Добчев в НАТФИЗ "Кр. Сарафов". Той е един от най-интересните млади български режисьори, за когото заниманието с театър е мисия. Негови постановки са отличени с български и чуждестранни награди. Постановката му "Бастард" е обявена за най-добър спектакъл за 2002. В момента иска да говори само за политика.

готови за европейското съжителство. И да не тъкуваме тази си неготовност само като икономическа. Трезво да си даваме сметка, че ако скоро ни приемат в ЕС, това ще бъде предимно по политически съображения. Културно-цивилизационните съображения ще бъдат преглътнати, за да се усвояват вече там и в крачка.

- Осъзнаването има своите принципи.

- То например изключва базови български свободи, като например да пушиш там, където е забранено. Изисква и възприемането на културна нормативност, която ни е неволна. Ние свойски извърляме отпадците близо до себе си. За нас извърлянето на отпадците далеч от нас и на определени за тази цел места, които не ни вредят, е вид натрапена култура. Когато погледнеш един блок в Зона Б-5, виждаш, че под него има два тона боклук, който е извършен през прозорците. И не можем да кажем за този боклук, че ни е чужд и ние сме други за него. Той е там и крещи насреща ни със своята брутална наличност и очевидност. Собствената ни боклукчавост вика в лицата ни. И осъзнаем ли, че има сектори в съзнанието ни, които са заети от тази боклукчавост, единствените цивилизационни действия, които можем да възприемем спрямо тях, са да ги почистваме. Да се справяме с органичното си желание да замърсяваме. Защото желанието да замърсяваме все още е по-органично, отколкото да пазим чистота. В този смисъл трябва да гледаме на себе си като на цивилизовани се хора. Все пак българският вариант е по-добър от сръбския или хърватския. Защото пък извънредно национално самоуверено винаги води до неприятни бедствия. Националният ни хилзиъм също е бедствие, но все пак сме в по-добра позиция. И много по-бързо ще влезем в ЕС.

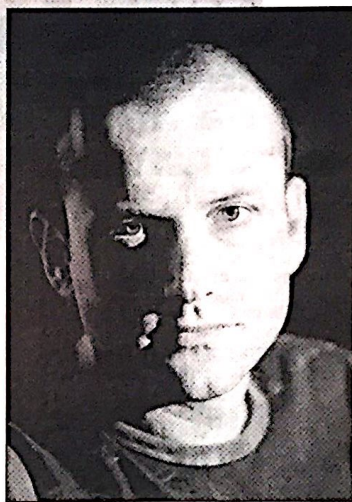
- Може ли този човешки ресурс да произведе някакво осъзнато и сносно политическо действие?

- Може при едно изключително важно условие: самото управление на България да се държи цивилизационски. Да пренася в социалната практика модели, които още не са усвоени, но трябва да бъдат усвоени. Това изисква от управляващите да проявяват наднормени дози доверие към цивилизовани се (което значи и към себе си, защото те също се цивилизоват в крачка). Проблемът на българското управление е, че то мисли, че управлява стадо и някак си не вярва на това стадо. Отнася се към бавно променящите се хора като към стадо, което по дефиниция не може да се промени. Със стадото трябва да

се борави по един начин. Стадото не може да осъзнае себе си, следователно на него не бива да му се подават никакви сламки, благодарение на които то би могло да започне да се осъзнава. И това е единственият дефицит на десницата спрямо левичата в момента. Това много ме притеснява, защото ако десницата не си даде тази сметка, тя работи на принципа на изключителността, т.е. на принципа на изключването. А принципът на изключването е антисоциализиращ. Сега нашата десница казва: "Ние сме единствените хора." Това ние още не отричаме, но от това сякаш следва, че другите са невестни и трябва да бъдат докарани до състояние на свръхност предимно по икономически начин. Това е грешка. Само по икономически начин това няма как да стане. По икономически начин стадото само може окончателно да бъде въведено в кошарата на вегетацията чрез механизмите на консумативизма. Така или иначе България участва в процеса на глобализация, населението влиза все повече в консумативния поток. То се учи да консумира, но не се учи да има критична защита от консумирането. Изкусително му се подават благата, но не се развива съзнанието му докъдето тези блага могат да го доведат. Спокойно може да има икономически растеж и нискокултурно население. Населението е работна ръка, която си изработва това, което трябва, отива и със зареботеното закупува необходимото му блага и сяда пред телевизора да ги консумира. Това е вегетативно живеење. Въпросът на десницата трябва да бъде: "Съгласни ли сме българското население да живее вегетативно или искаме да просвещавате, т.е. да го придвижим към един европейски културен модел, в който нуждите не се изчерпват с нуждите на самото консумиране?" И ако си отговори положително, тя трябва веднага да пристъпи към усвояването на така наречената субсидиарност, към делегирането на власт и отговорности.

- Субсидиарността не може да бъде близка на хората, които са се втренили непоклатимо в ежедневно преодоляване на бита. Принципно за самото изискване от политиките в СДС друго поведение. Не е ли твърде крехка прослойката на съзнаващите?

- Властта се превръща в олигархична, когато делегира правото само на доказано верни хора. Най-трудното нещо в България е да намериш дока-

зано верни хора. Ако дори най-близките не са доказано верни, както бе в случая с управлението на Иван Костов, тогава има два възможни хода. Единият е да се капсулираш, другият е въпреки това да продължиш да отдаваш ресурс на вяра. Последното изисква великодушност: да заложиш на това, че в хората има ресурс, който - ако му се довериш - може да ги превърне в нещо, което те сега не са. Това трябва да бъде идеологията на десната политика, за да е успешна. Силният и великодушен човек би трябвало да отдаде това доверие на кредит. Без гаранции. Друг начин няма.

- Позволява ли си такава поведение десницата?

- Точно това доверие към хората десницата като че ли досега не си позволявала. У нея има страх да не се разбие, да не загуби своята хомогенност. Тя иска идентификация и през цялото време се стреми да си отговори на въпроса "Коя съм аз?", за да разбере кои са другите. Така се стига само до политическа маргинализация, тъй като неизбежно "другите" винаги са много повече. Колкото повече си даваме сметка кои сме, как другите не са това, което сме ние, толкова по-малко на брой ставаме ние. Губи се социалната база на политическото действие и от хората може да се очаква само социална омраза и наказание чрез избори. Колкото повече сектори от обществото не участват в социалния процес, толкова повече те развиват омраза към онези, които участват. Дозакозано правило е, че човек има абсолютен първичен инстинкт да се социализира. Той иска да бъде с другите заедно. Исква да бъде наред с другите, с другите и когато му се откаже този достъп, той вече има типично класов проблем. Имаме една олигархизираща се прослойка, дори не икономическа, а културно-идеологическа, и един други хора, които искат да мразят тази прослойка и я мразят.

- Става дума за целия елит и десен, и ляв. Не е ли омразата към властта изключително присъща за нас? Народът обича да мрази всичко и всички.

- Да, но този същият народ все пак ще избере своите кандидати. Ако се отърсим от сно-

бизма, ще си дадем сметка, че не може на принципа на снобизма да се организира дясна политика. Просто тук липсва такава социална база за дясна политика. Десницата тук е лява. Артикулира лява идеология. Ако бях в Германия, в никакъв случай нямаше да бъда десен гласоподавател. Щях да си бъда свободен интелектуалец, т.е. ляв гласоподавател. Щях да бъда от онази част от градското население, която държи за социализацията и е в ляво. В света общо взето десната и лявата политиката вече е една и съща, с малки и не особено решаващи различия. Изискуемото качество на една нова политика не е толкова дясно или ляво управление, колкото адекватно управление. СДС беше за мен не толкова дясната алтернатива, колкото адекватната алтернатива за тази страна. Твърдя като гласоподавател на българската десница, че тя може бързо да се подготви да управлява адекватно, без да прави огромен компромис със своите цели. Но определено трябва да си даде сметка за това кой я избира и да се опита да обича този, който я избира.

- На балотаж отиват Александров и Софийски. Какво прави десницата отук нататък?

- СДС изгуби София, това е много лошо, но не е фатално. Всеки организъм - биологически и социален - развива неимоверна жажда за живот точно в момента, когато е ударен най-силно. А жаждата за живот осигурява нова амбиция и нов прилив на енергия. Не трябва да е ясно, че няма да стане на идеологически принцип. СДС не е консервативната партия на България. Консервативната партия е левичата, тя е все още тромава и с повяхнали функции, тя има какво старо да пази и - доколкото може - си ги пази. Каквото и да си говорим, консервативният вот тук е вотът за БСП. СДС е партията на обновлението и като за такава ние гласуваме за нея. Консерватизмът е може би нейното бъдеще, но преди това е нужно да си довърши работата, заради която е тук сега - да промени България.

- Трябва да довърши започнатото...

- Да го довърши. А последната част от нейната все още революционна фаза все много да се влечи. Проблемът на българската обновителна сила СДС е, че не обновлението започна да изжда десета си, а десета започна да се самоизяждат. Това по принцип е една от причините, поради които в този свят вече не могат да се случват радикални обновления. Вече живеем в един твърде себичен свят.

- Това не беше ли тема на спектакъла ти "Марат-Сад"?

- Да. Беше. Няма вече такава обща кауза, която може да произведе стихия, да разтръсне обществото, да изведе идеологията си и да произведе нова социална реалност, но пък винаги се намират един деца, които са твърде склонни да си мечтаят да попадат в турбулентността на една такава стихия. Тези деца няма от какво да бъдат издани. И за да продължат да живеят в сладостта на собствената си фикция, изяждат сами себе си.